

eski birkaç halı parçası bulunduğu görülmüştür. Ancak Balkanlar'daki değişik bir sanat eseri görünümünde olan bu Türk hâtrarası hüzün verici bir halde idi.

BİBLİYOGRAFYA :

H. Minetti, *Osmanische Provinziale Baukunst auf dem Balkan Ein Beitrag zur Baugeschichte des Balkans*, Hannover 1923, s. 21-24; Osman Nuri Peremeci, *Tuna Boyu Tarihi*, İstanbul 1942, s. 149; Ayverdi, *Osmanlı Mimârîsi IV*, s. 806; a.mlf., *Avrupa'da Osmanlı Mimârî Eserleri IV*, s. 62, 63, 166-167, rs. 86-99; M. Kiel, "Bulgaristan'daki Osmanlı-Türk Mimari Anıtları Restorasyonundaki Sorular ve Beklentiler" (trc. Nihal Akbulut), *Milliyet Sanat Dergisi*, sy. 8, İstanbul 1980, s. 56-60.

SEMÂVİ EYİCE

FÂTİH CAMİİ

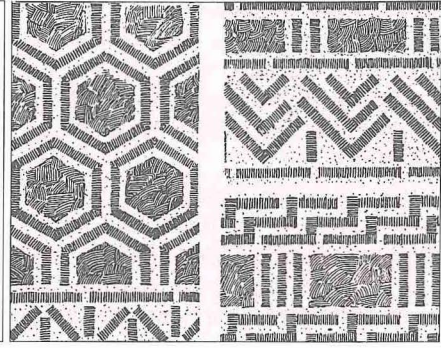
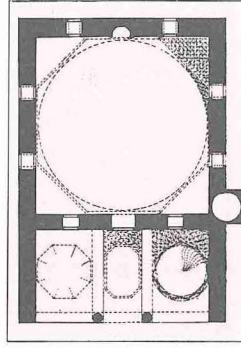
Mora'nın merkezi Mezistre'de (Mistra)
XV. yüzyıla ait cami.

1249 yılından itibaren gittikçe gelişen ve önem kazanmaya başlayan bu Latin şehri 1259'da Bizanslılar'a geçtikten sonra gelişmesini sürdürmüş, Osmanlı hâkimiyetinin bölgede yayılması sırasında şehir Fâtih Sultan Mehmed tarafından fethedilmiştir (1460). Osmanlı devrinde Güney Yunanistan'da Mora eyaletinin başşehri olan Mezistre bölgede önemli bir şehir olma hüviyetini kazanmıştır.

XVII. yüzyılda burayı ziyaret eden Evliya Çelebi, iç kaledeki Fâtih Camii'nden başka aşağıda kalede bir de Fethiye Camii'nden bahseder. Şehirde o sırada müslümanlara ait dördü mescid olmak üzere yedi ibadethâne bulunuyordu. Bunlar arasında Fâtih Sultan Mehmed vakfı olan Fethiye, Çarşı ve Zal camileri en önemli ibadethânelerdir.

G. Millet'in 1910'da yayımlanan Mistra'nın Bizans devrine dair eserindeki planda şehirde iki caminin varlığına işaret edilmiş olmakla beraber bunların hangileri olduğu teşhis edilememektedir. Camilerden biri, Mora despotlarının sarayı olan büyük yapının avlusunun bir köşesinde inşa edilmiş tuğla minareli küçük bir binadır. Duvarları çok yıkık olmakla beraber aslında ahşap çatılı bir cami olduğu anlaşılmaktadır. Osmanlılar zamanında despotların sarayının avlusu çarşı olarak kullanıldığına göre bu cami acaba Fâtih, Fethiye ve Çarşı camilerinden hangisidir? G. Millet'in planında ayrıca Brontokhion Manastırı yakınında bir cami daha gösterilmiştir. Herhalde aslında kubbeli olan bu ikinci cami kare planlı bir mekândan ibarettir. Bu yapıların günümüzde Balkanlar'daki birçok benzerleri gibi hiçbir izi kalmamıştır.

Köstendil
Fâtih Camii'nin
planı
(Ayverdi,
*Avrupa'da
Osmanlı
Mimârî
Eserleri IV*,
s. 166, rs. 86) ile
taş ve tuğla
örgülerinin
deseni
(H. Minetti,
rs. 14, 15)

BİBLİYOGRAFYA :

Ayverdi, *Osmanlı Mimârîsi IV*, s. 822; a.mlf., *Avrupa'da Osmanlı Mimârî Eserleri IV*, s. 250; Semavi Eyice, "Yunanistan'da Türk Mimari Eserleri, II", *TM*, XII (1955), s. 214-215.

SEMÂVİ EYİCE

FÂTİH CAMİİ

Kosova'nın merkezi Priştine'de
XV. yüzyıla ait cami.

Kapısı üstündeki dört satırlık kitâbesinden öğrenildiğine göre 865 (1460-61) yılında yaptırılmıştır. Ancak kitâbe ta'lik hatla ve boya ile yazılmış olduğundan orijinallikinden şüphe edilmektedir. Ekrem Hakkı Ayverdi'nin "Rumeli'nin pek güzel camilerinden biri" olarak tavsif ettiği Fâtih Camii Osmanlı dönemi Türk klasik mimarisinin heybetli ve güzel eserlerindedir. Dört sütunlu ve üç bölümü kubbelerle örtülü olan son cemaat yerindeki yayvan kemerli bir kapı içeriye geçit verir. Kesme taştan yapılan cami muntazam bir kare şeklinde olup dıştan her bir kenarı 17.66 - 17.88 m. ölçüsündedir. Bu yekpâ-

re ve sade mekânın üstünü pencere, yüksekçe kasnaklı 14 m. çapında bir kubbe örter. Kareden kubbe yuvarlağına geçiş köşelerde pandantiflerle sağlanmıştır. Her cephede altta ikişer, üstte üçer, daha yukarıda ise ikişer pencere açılmıştır.

Sade bir çerçeve içinde olan mihrap nişi mukarnaslıdır. Köşelerde kum saati başlıklı sütunçeler vardır. Kapının sağında duvar kalınlığı içine yerleştirilmiş merdiven, ahşap direklere oturan orta kısmı yüksekçe ahşap bir mahfile çıkışı sağlar. Ekrem Hakkı Ayverdi bu mahfilin orijinal olduğunu kabul etmiştir. Fakat orta kemerin profilleriyle dayandığı direklerin başlıkları barok üslûba işaret ettiğinden bu mahfilin daha öncekinin yerini tutmak üzere XVIII. yüzyılın ikinci yarısında yapılmış olması ihtimali vardır. Minber ise klasik üslûbun özelliklerine sahip güzel bir eserdir. Kalem işi nakışların geç bir döneme ait olmasına karşılık Ayverdi kubbe göbeğindeki tez-yinatın orijinal olduğu görüşündedir.

Taçkapının ahşap kanatları künde-kârî tekniğinde yapılmış olmakla beraber

Priştine Fâtih Camii ve caminin son cemaat yerinde kubbe içindeki kalem işi süslemeler

